

Aan

Contactpersoon

Doorkiesnummer

Datum

Bijlage(n)

8 juni 2009

Ons kenmerk

Uw kenmerk

ENW-09-09

VenW/DGW/2008/2164

Onderwerp

Ontwerp Nationaal Waterplan

Geachte mevrouw Nijhof,

Eind 2008 is het Ontwerp Nationaal Waterplan (NWP) gereed gekomen. Het Expertise Netwerk Waterveiligheid (ENW) is gevraagd om zijn visie op het ontwerp plan kenbaar te maken. Middels deze brief geeft het ENW hier graag gehoor aan. Daarbij gaat het niet alleen om de waterveiligheidsaspecten maar ook om de watervoorziening, voor zover deze door peilveranderingen van invloed kan zijn op de waterveiligheid. Het ENW zal waar mogelijk bijdragen aan de succesvolle implementatie van het plan.

Het ENW is positief over de visie die uit het plan spreekt en is het volledig eens met de prioriteit die binnen het concept van de meerlaagse veiligheid gegeven wordt aan preventie. Het plan is veelomvattend en geeft een integrale visie op het waterbeleid. Een van de belangrijkste taken van de Deltaregisseur zal straks zijn om door middel van een goede bestuurlijke en 'waterstaatkundige' regie ervoor te zorgen dat de wateropgaven in samenhang en in goede afstemming met andere maatschappelijke belangen worden verwezenlijkt.

Het ENW ziet vier 'sleutelkeuzes' die bepalend zijn voor de landelijke samenhang:

- I. Wordt het idee van de 'Rijnmond afsluitbaar open' (de 'Rijnmondring') gerealiseerd, en zo ja, in welke variant.
- II. Wat wordt het veiligheidsconcept in de Zuid-Westelijke delta: welke van de vroegere estuaria worden ingezet om rivierwater te bergen. In het bijzonder is er de keuze of de Oosterschelde geheel wordt geopend of is dat met een eventuele bergingsfunctie juist niet wenselijk?
- III. Hoe gaan we om met de strategische zoetwatervoorziening? Wordt het IJsselmeer de strategische zoetwaterbuffer van ons land?
- IV. Moet er vanuit het IJsselmeer onder vrij verval kunnen worden geloosd en wordt het Markermeer losgekoppeld?

De eerste twee keuzes zijn bepalend voor hoeveel ruimte er is in de Rijnmond voor de berging van rivierwater, wanneer de stormvloedkeringen gesloten zijn, en de hoeveelheid rivierwater die moet worden afgevoerd naar de Zuid-Westelijke delta. Er zijn varianten van de 'Rijnmondring' denkbaar die de afvoerdeling op de splitsingspunten bij grote Rijnafvoeren beïnvloeden. Dit werkt behalve op de Nederrijn/Lek en de Waal, ook door op de IJssel en het IJsselmeer, en samen met de laatste twee keuzes bepaalt dit het peilbeleid op het IJsselmeer.

Het zal duidelijk zijn dat als het IJsselmeerpeil wordt verhoogd, er versterking van dijken en kunstwerken nodig is om de veiligheid van de gebieden rond het IJsselmeer te waarborgen. Het ENW wijst er in dit verband op, dat de IJssel-Vecht delta een gebied is dat weliswaar kleiner is dan de Rijnmond, maar even gecompliceerd. Ook moet overwogen worden in geval de peilverhoging die nodig is voor de zoetwaterbuffer groter is dan die voor vrije lozing op zee, om ook het Markermeer daaraan te laten bijdragen om zo de resulterende drukverhoging op de IJsselmeerdijken te verkleinen.

Naar de mening van het ENW is het van belang om eerst helderheid te geven over de vier 'sleutelkeuzes'. Dit zal onduidelijkheden wegnemen die nu heersen in de waterkeringsector naar aanleiding van het advies van de Commissie Veerman en wat daarvan is opgenomen in het NWP. Passend bij een adaptieve strategie raadt het ENW aan om dit nu slechts zo nauwkeurig te doen als nodig. Die keuzes moeten worden gemaakt welke het Deltaprogramma vooruit helpen en stagnatie tegen gaan. Te denken valt aan keuzes die het mogelijk maken om bijvoorbeeld ruimtelijke reserveringen te doen. Nauwkeurige ontwerpkeuzes voor maatregelen die nog decennia voor ons liggen, kunnen beter later gemaakt worden in de maatschappelijke context van dat moment.

Naast de vier 'sleutelkeuzes' zijn voor het ENW in het plan een aantal zaken belangrijk:

1. Scenario's en monitoren

Als het gaat om veiligheid tegen overstromingen moet er vele jaren vooruit worden gekeken. Om te kunnen omgaan met de daarbij horende onzekerheden wordt gebruik gemaakt van scenario's. Het Nationaal Waterplan geeft voor verschillende toepassingen verschillende scenario's welke vooral liggen aan de bovengrens van de te verwachten veranderingen. Het ENW pleit ervoor om de trends die volgen uit daadwerkelijk gemeten waarden van belangrijke parameters zoals de zeespiegelstijging, golfopzet en rivierafvoeren, expliciet op te nemen, bijvoorbeeld als ondergrens voor de te gebruiken scenario's. Zo wordt de volledige bandbreedte van de mogelijke toekomst zichtbaar en kunnen ook gemiddelde waarden voor deze parameters worden aangegeven. Het is van groot belang om het monitoren en vaststellen van de beleidsbepalende grootheden, zoals de zeespiegelstijging, goed te borgen en regelmatig te rapporteren.

2. Adaptieve strategie en robuust ontwerpen

Het ENW ondersteunt het idee om waar mogelijk een adaptieve veiligheidsstrategie toe te passen zoals nu wordt gedaan bij de zandige kust. Door de relatief korte reactietijd van de techniek van zand suppleren is het mogelijk gemeten veranderingen te extrapoleren naar de nabije toekomst om, indien nodig, tijdig passende maatregelen te kunnen nemen. Hierbij is wel van belang tijdig te anticiperen op veranderingen in, bijvoorbeeld, de snelheid van de zeespiegelstijging. Hiervoor moeten de scenario's en de gemeten waarden steeds aan elkaar worden getoetst.

Voor waterkeringen die worden gemaakt voor de lange termijn, zoals dijken en vooral grootschalige kunstwerken moet noodzakelijkerwijs wel worden gewerkt met een scenario. Het principe van 'robuust ontwerpen' moet hierin leidend zijn. Het ENW wil er op wijzen dat 'uitbreidbaarheid' hierbij een belangrijk onderdeel is. Het is immers niet per definitie verstandig om gelijk een waterkering met maximale dimensies te bouwen. Alleen bij dure kunstwerken, die later moeilijk aan te passen zijn, kan uit worden gegaan van het meest extreme scenario bij het ontwerp.

Het ENW is verheugd met de steun voor robuust ontwerpen door de introductie van het begrip 'Deltadijk'. Hierbij dienen we ons te realiseren dat dit conceptuele gegeven geen strakke definitie kent, en dat er verschillende uitwerkingen denkbaar zijn. Bij het uitwerken is het raadzaam om gebruik te maken van de kennis over mogelijke faalmechanismes opgedaan in het project Veiligheid Nederland in Kaart II (VНК2). Met een economische optimalisatie kan uit de

verschillende mogelijkheden per geval de beste 'Deltadijk' keuze worden gemaakt.

3. Financiering

Het ENW vindt het een verstandige keuze in het NWP om, juist in deze tijd van economische recessie, niet te bezuinigen op de investeringen in de hoogwaterbescherming (als onderdeel van de fysieke infrastructuur), maar juist extra investeringen te doen. Bovendien wordt er terecht gewezen op het belang van het doorgaan met de al lopende programma's voor het op orde brengen van de veiligheidssituatie. In dit verband wil het ENW er echter nogmaals op wijzen dat in het geval van de Maaswerken de nu gebruikte veiligheidsfilosofie niet robuust is en er serieus moet worden gekeken naar andere mogelijkheden.

Hoogwaterbescherming is voor een duurzaam Nederland van essentieel belang. Niet alleen vanuit veiligheidsoptiek maar ook vanuit economisch oogpunt geldt, dat voorkómen van overstromingen te allen tijde beter is dan genezen. Dit is ook eerder met kracht gesteld in de nota 'verzekeraarheid van overstromingen' die in 2008 door het ENW is gepubliceerd. Een solide financiering van de aspecten die betrekking hebben op de hoogwaterbescherming uit zowel het NWP als de aanbevelingen van de commissie Veerman is cruciaal en dient vanuit solidariteitsbeginsel door de gehele natie te worden gedragen.

4. Overstromingsnorm en 'de factor 10' Het ENW ondersteunt het voornemen om het niveau van de veiligheid en de normeringsystematiek aan te passen. De Deltacommissie heeft in de jaren vijftig en zestig de basis gelegd voor ons huidige stelsel van normen voor de bescherming tegen hoog water welke tot op heden, goed functioneert. Echter, veranderende opvattingen over het omgaan met het risico op slachtoffers, voortschrijdend inzicht over de te verwachte optredende schade en meer technische mogelijkheden vragen om een aanpassing van deze normen en bijbehorende toets- en ontwerpsystematiek.

Een goede communicatie over deze veranderingen en de veelbesproken 'factor 10' is van groot belang. Het ENW biedt aan te helpen om deze complexe materie nader te duiden.

5. Onderzoeksagenda

Om de plannen en voornemens neergelegd in het NWP te kunnen implementeren is onderzoek nodig. Ook het omzetten van bestaande kennis in nieuwe toepasbare technologieën moet worden gestimuleerd. De onderzoeks- en innovatieagenda is daarom een zeer wezenlijk onderdeel van het Waterplan. Een volgende stap moet zijn om hierin een duidelijke prioritering aan te brengen. De onderdelen op de agenda moeten terug te voeren zijn op ideeën/beleidsvoornemens zoals neergelegd in het NWP en inzichten die verkregen zijn via lopende programma's zoals het Hoogwaterbeschermings-programma. Hierbij is het van wezenlijk belang duidelijkheid te geven over de financiering van de onderzoeksagenda. Het ENW wil benadrukken dat de agenda geen statische lijst moet zijn. Er moet voortdurend worden gekeken of deze nog overeenstemt met de heersende behoeftes. Het ENW ziet het als een belangrijke taak om hieraan bij te dragen, onder andere via deelname aan de Raad van Delta Onderzoek.

Ik vertrouw erop u met deze reactie van dienst geweest te zijn.